

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 21. jaanuari 2016. a istungi päevakorrapunkti 2 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Uurimiskomisjoni istungile oli kutsutud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) endine transpordi aseksantsler **Eero Pärnmäe**

Artur Talvik

Tere tulemast külalisele! Palub anda ülevaade jäälõhkuja Botnica soetamise asjaoludest ja rääkida, kuidas tema aseksantslerina selle teemaga seotud oli.

Eero Pärnmäe

Mis see hüpotees on seoses Botnicaga?

Artur Talvik

Botnica hind on kõige suurem probleem. Kuidas toimusid läbirääkimised? Kas oli kuulutatud riigihanked?

Eero Pärnmäe

See oli pikka aega tagasi. 2012.a kevadel. MKM poole pealt olin transpordi aseksantsler alates 2007. aastast. Jäämurdjate teema oli kinnitatud valitsuse poolt kontseptsioonis „Eesti jäämurdmise arengukava 2006-2013“. Selles paberis oli kirjas, milline jäämurdmise võimekus võiks riigil olla. Tegemist oli suhteliselt ambitsioonika paberiga. Seal oli ette nähtud kolm jäämurdjat. Minu ametiajal Eesti merenduspoliitika koostamise ajal sai otsustatud jäämurdja teemal, et uut jäämurdjat ei tee. Ostame sisse. Samuti vähendasime nende arvu kolmelt kahele. Arv kaks tuleneb sellest, et segment Muuga ja Sillamäe vahel on nii pikk. Kui ühel tekib probleem, siis saab teine asendada. Ostmise küsimus tõusetus õnnetust projekteerimishankest, mis oli käivitatud soomlastega ja mis venis. Pikendati ja pikendati, kuid kuskile välja ei jõutud; ehitamiseks raha ei eraldatud ja hind oli ka suurusjärgus 100 kuni 125 miljonit eurot.

Sellises raamistikus toimetasime. „Tarmo“ oli 1963.a ehitatud, oli juba 50. sünnipäeva ära pidanud. Ta oli liiga vana. 2008. aastal oli külm talv. Olukord muutus pidevalt ajas, ka reisiparvlaevad Soomes jäid jääga hätta. Nüüd on reisiparvlaevad sellised, et saavad ise jäämurdmisega hakkama. Tankerite nõuded läksid ka järjest karmimaks. Mingil ajal tekkis tõdemus, et kui üks vanem laev ja üks uuem laev, siis ongi hästi.

Botnica juurde tulles – arvan, et endine Veeteede Ametid peadirektor Andrus Maide teab seda asja rohkem kommenteerida. Varem oli renditud Soomest ja Rootsist (jäämurdjaid), kuid kui meil on jää, siis on ka Soomes ja Rootsis jää, siis on kõigil jää. Ma ei tea täpselt, kas selle Botnica osas oli ka mingi (rendi)leping või kust tuli see jutt, et Botnica on müüa.

See oli minupoolne taust seoses Botnicaga.

Artur Talvik

Kuidas see esimene kohtumine soomlastega oli? Kas nad tulid mingisuguse hinnapakkumisega? Kas ennem olid soomlased või oli maakler ennem ja siis soomlased?

Eero Pärnmäe

Nagu mäletan, siis vist Veeteede Amet kasutas maakleri teenust. Suure tõenäosusega korraldas kohtumise Veeteede Amet. Soomlastel oli Arctia Offshore firma, kelle juhtkond tuli Tallinnasse. Miks? Kompasime läbirääkimiste (laeva müügiks) võimalust. Kas nad tahavad üldse müüa? Soomlastel olid tõsised am/ühingu lepingud peal. Nad ei tahtnud sellest väga rääkida, aga neid ähvardasid töötajate koondamistega seotud mured. Seepärast nad tulid esialgu „kompama“. Am/ü pärast hoidsid nad madalat profiili. Need ei olnud ametlikud läbirääkimised.

Ministeeriumi poolt vaadates on nii, et ministeerium tegeleb rohkem seadusloomega, rakendusliku poole pealt toimetavad ametid. Laevaga seoses tekkis ministeeriumis see küsimus, kuidas võiks edasi minna. Riigieelarvest, mis iganes see summa ka oli, jäämurdja ostuks raja ei olnud. Kui (laev) riigile osta, siis offshore- tööd teha ei saa. Seepärast tuli see (laev) osta äriühingule. Nii oli ka soomlastel. Hinnateema? Suurusjärg selline, et kui uus on 100 miljonit + ja jäämurdja „eluiga“ on 35-40 aastat („Tarmo“ on 50 aastat). Siis Botnica hind sinna keskele peaks jääma. 30 aastat vitaalset eluiga on veel ees.

Jaanus Karilaid

Kes tegeles laeva hinna määratlemisega? Kas soomlased fikseerisid selle hinnamäära? Veeteede Amet väidab, et MKM vedas protsessi. Kust see hind 50 miljonit paika sai? Kas on olemas hindamisakt? Eksperdid? Kuidas kujunes Botnica hind? Kuidas te teate, et see hind on adekvaatne? Kas on olemas paber, et see on just selline hind?

Eero Pärnmäe

Minul seda hinnapaberit ei ole. Protsess toimus kahes liinis: mingil hetkel käidi Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel selle materjaliga. MKM ise ei otsusta ostuprotsessi. VV kabinet tegi otsuse. Ministeeriumi poolne suunis oli, et mõistlik tundus ikkagi jäämurdja soetada erafirmale. Et saaks suvel ka leida laevale rakendust. Et ei seisaks seina ääres (nagu „Tarmo“), siis tuli laev osta aktsiaseltsile. Veeteede Amet tegi hanke laeva rentimiseks ja Tallinna Sadam hanget jäämurdja ostmiseks. Need olid protsessid.

Valdo Randpere

Meie ei oleks siin, kui meieni poleks jõudnud see jutt, et Botnica tegelik hind oli oluliselt madalam – 35 miljonit. Isegi ajakirjanduses oli vist sellest juttu. Et raisati riigi raha. Kas oskate selle kohta midagi öelda?

Eero Pärnmäe

Spekulatiivsed küsimused. Ma ei oska spekuloida. Kui jäämurdja ostust rääkida, siis ... Kui turul on üks ostja ja üks pakkuja, siis pole ju mingeid pakkumisi. Selles situatsioonis pole turgu. Hind tunnetuslik - mida ostja on nõus maksma. Ministeerium selle poolega üldse ei tegele. Valitsus andis sadamale ülesande. Sadam pidi ju ülesande saama.

Valdo Randpere

Meie jaoks on see imelik. Mida müüakse täpselt 50 miljoniga? Miks see ei olnud nt 49, 9 miljonit?

Teine küsimus: väidate, et oli üks ostja ja üks müüja. Kui kindel Sa selles oled, et üks ostja ja üks müüja?

Eero Pärnmäe

Selles valdkonnas ei ole turgu. Igasuguseid teooriaid võib püstitada, kuidas võiks olla negatiivne. Millised riigid lõhuvad jääd? Skandinaaviamaad, Kanada, Venemaa, veidi Jaapan. Sellise suurusega jääklassi laevu ongi maailmas väga vähe. Enamasti on need 17-18 m laiusega „viikingid“, mis käisid Eestis ka abiks. Et normaalse laiusega kanalit teha, oleks vaja üle 20 m laiusega laevu. Turul neid pole. Ka osta soovijaid ei ole. Naftaplatvormi jaoks piisab 17 m laiusest. Meie lähtusime on materjali kokkupanekuks infost, mis meile oli lauale pandud.

Valdo Randpere

Kas teile ei öeldud, et veel keegi tahab Botnicat osta?

Eero Pärnmäe

Seda küll ei olnud. Soomlastega olid suhted kompavad, rahulikud. Väideti, et protsess ei ole kiire. Soomlased ei tahtnud am/ü-tega asja teravaks ajada. Hanked ja kõik, mida tehti, taheti teha viisakalt seaduspäraselt.

Andres Anvelt

On öeldud, et Botnica hind jääb sinna indikatiivse hinna sfääri. Milles see indikatsioon seisnes?

Tarmo Olgo

Mis hetkel ministeerium sai hinna teada? Kelle käest? Kes isikuliselt pidas läbirääkimisi? Kui ka (VV) kabinetis oli teada ja näha, et indikatiivne hind, kust see hind tekkis? Kust teie teada saite, et on selline hind?

Eero Pärnmäe

Hinna koha pealt jään vastuse võlgu. Kust tekkis? Valitsus ise ei mõelnud. See tuli siis kas vahendajalt, Veeteede Ametist või soomlased ise ütlesid.

Tarmo Olgo

Kohtumisel soomlastega?

Eero Pärnmäe

Esimesel kohtumisel kindlasti mitte.

Tarmo Olgo

Kes läbirääkimisi pidas?

Eero Pärnmäe

Eelarve tasakaalu pidi järgima. Rahandusministeeriumi memorandumis on kirjas, et kui Veeteede Amet võtab laeva rendile, siis tuleb sealt see iga-aastane rendimakse. Sellega saab eelarve tasakaalu – 5 miljonit aastas ja 10 aastaga teenib tasa. Meie tegelesime Veeteede Ameti hankega, et teenust hankida; valitsusest anti sadamale ülesanne laeva ostmiseks. Ostmise pool läks sadamasse. Kuna sadam ostis laeva pangalaenuga, siis panga jaoks on kindlasti hindamisakti vaja

Tarmo Olgo

Laeva ostmise läbirääkimisi pidas sadam?

Eero Pärnmäe

MKM seda ei teinud.

Jaanus Karilaid

Botnica ostmise teekond on imelik: Veeteede Amet, siis MKM, siis VV kabinet, siis sadama nõukogu, sadama juhatus....

1. Kas Teie asekanclerina oskate öelda, kas on olemas hindamisakt, kus on kirjas, et avaliku raha kasutamisel on (laeva) hind adekvaatne? Me tahaksime seda paberit.

2. Miks MKM ei nõudnud korraliku lähteülesandega riigihanget, et läbi hanke oleks olnud need küsimused maandatud? Kahtlane, et ei püstitatud lähteülesannet ja avalikku hanget.

Eero Pärnmäe

MKM oli selgelt seotud Veeteede Ameti teenusehankega. Tallinna Sadam oleks olnud teenuse osutaja, Veeteede Amet teenuse tellija. Kahel poolel ei saa korraga olla. MKM oli riigieelarveline riigiasutus. Eeldasime, et sadam lähtub seadusest. Ilmselt, kui valitsus ütleb, et soetage (laev), siis eeldusel, et seda tehakse seadusest lähtuvalt. Hindamisaktist ei tea.

Jaanus Karilaid

Jälg on maas, et tehti hange?

Eero Pärnmäe

Veeteede Amet tegi kindlasti hanke. Minu arvates tegi hanke ka Tallinna Sadam.

Tarmo Olgo

Aprillis 2012 oli soomlastega kohtumine. Kui Te käisite VV kabinetis, rääkisite läbirääkimistest soomlastega, kas siis oli (jäämurdja) hind juba paigas? Juulis käisite ka Soomes soomlastega kohtumas. Mis põhjusel?

Eero Pärnmäe

Mina käisin kohtumas küll, aga see ei olnud Botnicaga seoses Arctia Offshoris. See oli projekteerimisega seoses. Leppetrahvid olid õhus. Kuna siis oli veel see jäämurdja projekteerimine õhus, siis toimus kohtumine projekteerimisfirmaga. Meil oli firma, kes pidi projekteerima (jäämurdjat) ja tegema ka ehitusjärelevalvet. Me käisime rääkimas, kuidas leping nendega ära lõpetada viisakalt.

Tarmo Olgo

On selline jutt, et soomlastes tekitas ebakindlust väide, et hanget ei tehtud. Kas riik üldse tahab siis osta (jäämurdjat) või ei ?

Eero Pärnmäe

Kui soomlased küsisid, kas riigil on jätkuvalt huvi (laevaostuks), siis riigil oli ikkagi huvi. Ei ole mõtet diskuteerida, kas huvi oli või mitte. Täna on küsimus selles, kas 50 miljonit või mitte. Ma ei oska vastata.

Valdo Randpere

Võiks küll olla 50 miljonit, ent on üks väike faktiviga: Tallinna Sadam ise ei otsustanud, et osta 50 miljoni eest. Minister andis korralduse – omandada Botnica kuni 50 miljoniga! Panna hüpoteegi alla, võtta laenu ja sõlmida Veeteede Ametiga teenuse osutamise leping.

Artur Talvik

Täpsustab: sadamal oli kaks omaniku esindajat. Käis veel vaidlus kahe ministeeriumi vahel – MKM ja Rahandusministeerium.

Henn Põlluaas

Sadamale oli antud ülesanne viia Botnica ostmiseks läbi hange. Aga kardeti, et see jääb venima ja siis minister teatas, et Botnica tuleb ära osta.

Artur Talvik

Nõukogu protokollidest on näha dünaamikat.

Jaanus Karilaid

Hanget ikkagi ei tehtud. Tuli suunis üldkoosoleku otsusena. Kaks küsimust: 1. Kas on olemas hindamisakt, et tõestada, et laeva hind on 50 miljonit? 2. Pole veenvat põhjendust, miks kardeti riigihanget? Küsiti küll, kas peab tegema riigihanke või ei pea, aga siis mindi soetamise peale. Olen nõus, et jäämurdjat on vaja, aga protsess peab olema läbinähtav. Ja ma jätkuvalt küsin, kes vahendas?

Eero Pärnmäe

Ministeeriumil ei ole sellega mingit pistmist. Mingi hanke sadam tegi, kas see nurjus?

Jaanus Karilaid

Projekteerimishange tehti. Laeva ehitamiseks.

Artur Talvik

Meie teada ei teinud (ostmiseks).

Tarmo Olgo

See oli sisetehing (*in house* tehing).

Eero Pärnmäe

Minu mälus on see, et oli kaks hanget - üks jäämurdja ostuks ja teine – teenuse pakkumise hange. Sadama puhul on see asjaolu, et sadam lähtus nõukogu otsusest. Nõukogu oli otsuse teinud lähtuvalt ministri antud suunistest, kes sai selle valitsuse kabinetist. Sadam on hankija põhiteenuste osas, ent jäämurdmine ei ole põhiteenus. Vaatamata sellele, sadam pidanuks ikkagi hanke tegema. Küsimus on vormi valikus - avatud või läbirääkimistega. Tuleks üle kontrollida, kuidas see protsess tegelikult toimus.

Valdo Randpere

Mina mäletan, et tehti kohe leping.

Tiina Ojasalu

Ostuhanke kohta info puudub riigihangete registris.

Artur Talvik

Hanget plaaniti teha, aga ei tehtud ja siis läksite koos Soome.

Eero Pärnmäe

Täpselt ei mäleta. Selle kohta võiks küsida sadama juristide (Toomas Tralla) käest. Aga juriidiline võimalus oli tal ilmselt olemas ostu teha.

Artur Talvik

Alguses planeeriti, aga siis hange nurjus, siis mindi ostule.

Valdo Randpere

See, et hanget ei olnud, näitab see, et ministri kirja ja ostu-müügi lepingu vahel on kuu aega. See on liialt lühike aeg, et hanget korraldada.

Tarmo Olgo

Minister andis selge suunise Tallinna Sadamale - ostke see laev ära 50 miljoniga. Ennem seda käis minister (VV) kabinetis selle materjaliga. Ainuke koht, kus see laev hind või hinna üle läbirääkimine võis tekkida, on MKM või Veeteede Amet. Miks ja kust see hind tuli?

Eero Pärnmäe

Kuskilt see hind tuli, ega meie seda ise välja ei mõelnud: kas läbi maakleri, läbi Veeteede Ameti? Ministeeriumil pidi see kindlus olema, et sellega valitsusse minna. Memorandumi koostaja on Veeteede Ametis osakonnajuhataja, temalt võiks küsida.

Artur Talvik

Kas mäletate situatsiooni, et soomlased oleksid öelnud“ *take it or leave it*“?

Eero Pärnmäe

Soomlastel – Arctia Offshore juhtkond – nendel olid omad huvid. Tegemist on äriettevõttega, nad üritasid raha teenida selle pealt. Mis tähendab, et nad võisid seda täiesti vabalt öelda. Isegi mitu korda. See aga ei tähenda, et Eesti ei oleks pidanud asju korralikult ajama. Neil oli seal oma firma sees „teema“.

Valdo Randpere

Mis teema?

Eero Pärnmäe

Am/ü teema. Soomes käivad juba pikalt jutud riigi aktsiaseltside restruktureerimisest; liidetakse, ei liideta?

Jaanus Karilaid

Laev oli Ravennas?

Eero Pärnmäe

Ja. Ennem seda oli ta olnud naftauuringutel.

Henn Põlluaas

Kuidas maakler selle TS Schippingu tegevdirektoriks sai, kes Botnicat kureerima hakkas?

Eero Pärnmäe

Ülo Eero tuli ministeeriumisse müüja esindajana. Kuidas ta Tallinna Sadamasse jõudis, minul info puudub. Veeteede Amet tõi ta kaasa kui müüja esindaja.

Andres Anvelt

Kas Sulle, kui ametnikule on avaldatud survet, et selle Botnica ostuga on kiire, et selle hind on täpselt 50 miljonit või oli see puhtalt rutiinne ametniku töö?

Eero Pärnmäe

Mina teen oma tööd kirega. Kui valitsus on öelnud, et on olemas jäämurde kontseptsioon, siis tuli see ellu viia. Riigil tuleb jäämurde võimekus tagada ja kui on olemas laev ...Meil ei tekkinud kunagi sügavat diskussiooni hinna osas. Kas ta on 50 miljonit või vähem või rohkem. Pigem oli meil võrdluseks see uue (projekteeritava) jäämurdja hind, mis oli 125 miljonit. Tehti mingi tehe, kus võrdluseks oli amortisatsiooni norm ning keegi ei vaidlustanud ostuhinda.

Artur Talvik

Tänab Botnica soetamisega seonduvate asjaolude selgitamise ja komisjoni liikmete küsimustele vastamise eest.

Üleskirjutuse koostanud

Üleskirjutuse üle vaadanud

Kaie Masing

Eero Pärnmäe

Uurimiskomisjoni konsultant

(telefoni teel 08.02.2016)